

in is ontdekt, vrijheidszucht, bekkingen der edeleerkracht, o précaire ge-

adden van het rie, nog veels.

euwsche theoen allegaartje", die met de verband staan sbogeerte, een trouwbaarheid naar het toenogen hij het en van weten-voeging van -systematische weten zij niet.

inus over de en we als een stendom, naar e wijsbegeerte a van Calvijn

in den bloe.

ndreas Hy- die een „gave armelee betee- hij waardeert tot verklaring nymus Z a n- een onderdel toteles in den Mozes' schep- is, — die een eft, waarin hij nst een plaats allen een stap elijk onderzoek ogens vindt ge reekt het mate- vjsgesegge be-

che calvinisme, niet vervuld, kkeling dood- scholasticisme, ide ongelooft- te overvies-

e slotommen, kort overzicht zou ook geens- agende kracht ken. We laten volgen, die fr eschrift geeft:

ovenstaande de Toorenbergen lagen. en in canonieke hadden — ik dat ze wel mee

epen tegen het rtsche revisie, et „per omnia" len.

i en Curatoren waren en uit Calvinisten gin- ten in Augustus angezet, wel in gingen, maar in lvinisme door-

alaëus o.s. met een hun vooris voudig" genoeg ocumenten aan mde opstelden: n 30. het alleen „verboden

asstoeten liet ik in, waarop hij orjaagd worden; burchtslot.

mijn gedachten s buiten de ont- st, en door een m, hoe al wal lei door hem the verhouding de voorstelling ing is gehouden waarin dit ge-

per de belang- gemeen verfe-

L. Rutgers Kuyper, De

gelen en de kerk in een toestand van ontaarding te brengen, die een nieuwe reformatie in de 19de eeuw noodzakelijk maakt.

Had Trötsch dus het recht het calvinisme te noemen een „onwijsgeerige theologie"?

Op deze vraag heeft Prof. W. J. Aalders („Gewijde Synthese") geantwoord: „Wanneer Trötsch de stelling, dat het Calvinisme een „unphilosophische Theologie" is, toelicht, doet hij dit op een wijze, die niet strookt met de werkelijkheid, tenzij men filosofie met theologie verward. Veeleer is de dogmatiek juist in hare gereformeerde opvatting de magistrale poging om den inhoud van het geloof als een groote conceptie van de betrekking tusschen God en de zielen in deze de geheele schepping, zooals zij in den God-mensch gereali-seerd is, te zien en te doen zien".

B. W.

LITERATUUR EN KUNST.

Da Costa's Paaschzangen.

De aangenomen gewoonte getrouw, onderbreken we deze week de loopende artikelenserie, om ook deze rubriek te doen spreken van de groote heilsfeiten, waarbij thans de gansche christenheid in dankbare aanbidding stilstaat, Christus' verzoenend sterven en Zijn glorieuze verrijzenis.

Uit de overweldigende veelheid van grootere en kleinere gedichten of proza-meditaties, die de literatuur van alle tijden over deze geschiedenis kent, kies ik ditmaal de „Paaschzangen" van den christendichter bij uitnemendheid, Isaac da Costa.

Meer dan iemand anders misschien was hij de man, wiens hart hier tot spreken en getuigen drong, omdat hij, Jood van geboorte en opgevoed in de Joodsche tradities, zooveel te dieper gevoelde, juist door de tegenstelling, den rijkdom, dien hij had leeren vinden. Tusschen den Joodschen Christus-haat van vroeger en z'n knielen aan den voet van 't kruis daarna, lag zoo ontzettend veel: zielestrijd en zielevrede, besef van zonde-schuld en zekerheid van zonden-verzoening, troosteloze donkerheid en stralend genade-licht, dat hij wel in 't bijzonder de man was, die roemen kon in het kruis van Christus.

In het luisteren naar zijn hoog-gestemde zangen moge voor ons een Paasch-zegen liggen!

De eerste der 5 paaschzangen is die over „Het Kruis":

O! Hoe duister, hoe ontzettend, zielverscheurend, hartverpletend was dat schrikverwekkend uur, toen het vlekloos Lam geslacht werd, en de losprijs aangebracht werd der gevallen creatuur!

aldus luidt de aanhef.

En als de dichter dan in een aantal volgende strophen gansch den lijdensweg van Christus heeft beschouwd, van Gethisemanië tot den via dolorosa, vervolgt hij:

POPULAIR WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Misdadigheid en toerekenbaarheid.

V.

In mijn vorige artikel heb ik enkele gevallen besproken, waarbij door het psychiatrisch onderzoek werd uitgemaakt, dat personen, die een misdaad hadden begaan, verkeerden in een toestand van gestoorde geestvermogens en daardoor niet toerekenbaar geacht konden worden, en niet gestraft mochten worden.

Thans wil ik in mijn laatste artikel enkele voorbeelden noemen, om aan te toonen, dat er personen zijn, die in 't algemeen een vreemden indruk maken, door de familie of de omgeving als abnormaal worden beschouwd, en wel eens ontoerekenbaar worden geacht, terwijl bij nauwkeurig geneeskundig onderzoek blijkt, dat zulke personen wel degelijk verantwoordelijk gesteld moeten worden voor hun daden.

Laat ik beginnen met een geval van een man, die wegens herhaalde oplichterijen terecht stond; onder het aannemen van valse namen had hij geld geleend en in hotels gelogeerd, zonder de rekeningen te betalen. Deze misdrijven waren op zichzelf niets bijzonders, omdat ze telkens in dezen vorm voorkomen. Maar deze man beweerde, zich van sommige dingen, waarvan hij beschuldigd was, niets te kunnen herinneren en bovendien maakte hij een vreemden indruk en was kort te voren wegens een zenuwaandoening verpleegd. Bij het onderzoek van zijn levensloop bleek, dat hij van alles en nog wat bij de hand gehad had, maar nergens constant bij blijven kon; hij had novellen geschreven, journalistiek werk verricht, had op politiek gebied telkens een rol willen spelen, had tijdens den Transvaalschen oorlog een actie voor Zuid-Afrika gevoerd, was in den wereldoorlog naar München gegaan, om daar mee te doen aan een revolutie; was gehuwd geweest, maar weer gescheiden; had verschillende betrekkingen gehad, waarbij hij na verloop van tijd wegbleef; had de heele wereld doorgezwoven, was vaak zonder geld

Gij, aanschouwers uit den hoogen! Engelscharen! dekt uwe oogen voor die aartsverborgenheiden! Wereld, hoort het met verschrikking! Hoort het, zondaars, met verkwikking, WIE dat alles heeft geleed!

Die Gekruiste, die Verwonde, die tot vloek gemaakte en zonde is de Temmer van de hel, is de Vorst der hemelingen, is de Schepper aller dingen, is de God van Israël!

Na enkele strophen, die er op wijzen hoe hier de oude profetieën in vervulling gaan en Christus' jongeren daarvan de door smart verslagen getuigen zijn, komt de eigenlijke kruiszing:

O! hoe duister, hoe ontzettend, Zieldoordaavend, hartverpletend, was dat schrikverwekkend uur, dat den Zoon van God Zijn leven voor 't behoud zag overgeven der gevallen creatuur!

De aarde siddert, rotsen kraken, dooden in hun graf ontwaken! Jezus Christus geeft den geest! En de voorhang van den tempel scheurt in tweeën tot den drempel! — De eerste schepping is geweest!

Golgotha, gij zaagt dat wonder! 't Licht der heerlijkheid gaat onder, en het daglicht keert tot nacht! Maar die nacht wordt weldra klaarheid, al wat schaduw was, wordt waarheid! 't Is vervuld, het is volbracht!

Ja, volbracht zijn al de woorden, die de Godspropheten hoorden! Ja! vervuld is 't Recht der wet! Onze wonden zijn verbonden, onze zonden zijn verslonden, en de slangenkop verplet!

In het kruis zal 'k eeuwig roemen! En geen wet zal mij veroordelen; Christus droeg den vloek voor mij! Christus is voor mij gestorven heeft gena voor mij verworven 'k ben van dood en zonde vrij!

Zalig, die in Hem gelooven! O! bestraal ons hart van boven, Geest der Waarheid! God van heil! Dat mijn ziele zich verlieze, (dit 's het deel dat ik verkiezel) in die liefde zonder peil!

Looft, o Sion! prijst uw Heere! De aarde luister, 't Lam ter eere naar uw heilig psalmgebruich, Looft Hem, die de hel verplette! Looft Hem, die Zijn volk ontzette! Looft uw Koning aan het kruis!

Men lette eens op de sterke stijging in deze strophen, het aanzwellend lofaccoord, dat in de felste tegenstelling juist z'n hoogtepunt bereikt: looft uw koning aan het kruis.

op zak, en leefde dan van den eenen dag in den anderen, kortom het was een avonturier van de ergste soort.

Bij ons onderzoek erkende hij zelf, dat hij meermalen door oplichting de menschen benadeeld had, en de feiten, die hij zich tegenover den rechter niet herinnerde, bleek hij toch heel goed te weten en hij zag zelf het verkeerde van zijn handelingen in. Daarbij legde hij een groote slimheid en listigheid aan den dag, gepaard met een groote phantasie; hij kon zich buitengewoon geloofwaardig voordoen en beschikte over een meer dan gewone welbespraaktheid.

Overigens waren er bij dezen beklaagde geen geestelijke stoornissen. Zijn verstandelijke ontwikkeling was normaal. Uit de verschillende inlichtingen, die wij inwonen, konden wij opmaken, dat hij zijn betrekkingen kon waarnemen, en dat hij dit ook goed deed; de zenuwaandoening, waarvoor hij verpleegd was, was slechts van onbetekenen-den aard geweest. In zijn familie kwamen ook geen gevallen van zenuw- of geestesziekten voor; wel hadden zijn beide grootouders misbruik van alcohol gemaakt.

Dit laatste feit mag van eenige betekenis geacht worden, daar we weten, dat juist alcoholisme een factor kan zijn, die de degeneratie in de hand werkt. De eigenaardige psychische gesteldheid van dezen man, met zijn zucht tot phantasie en avonturen, met zijn neiging tot oplichten en bedriegen, moet wel beschouwd worden als een uiting van degeneratie, van ontaarding, maar aan den anderen kant waren er geen afwijkingen van dien aard, dat hij ontoerekenbaar geacht moest worden, en derhalve werd hij door den rechter gestraft.

Een ander voorbeeld, dat ik wil noemen, toont duidelijk, welke ongunstige factoren er in het milieu gelegen zijn.

Een jonge man wil met behulp van een ander diefstal plegen bij een alleenwonend persoon; hij overvalt dezen, terwijl zijn makker het geld uit de kast steelt; een brutale diefstal met geweldpleging.

Het is een van de kenmerkende eigenschappen van Da Costa's dichtwerk, dat door tegenstellingen of pendants de kracht van het bezongen onderwerp wordt versterkt.

Heel duidelijk komt dit ook uit in den tweeden en derden Paaschzang, over „De Rust in het graf". Slechts twee strophen bevat de eerste van deze beide, maar te sterker komt daardoor de gedachte naar voren:

A. op den zevenden der dagen heeft de Almachtige [gerust van den arbeid Zijner handen . . . 't Was volbracht,

B. op den zevenden der dagen rustte Jezus in het graf van den arbeid Zijner ziele, die Hij willend overgaf. In de zwakheid van den kruisdood werkt een nieuwe [Scheppingskracht: 't Is vervulling. 't Is verzoening. 't Is verlossing. — 't Is volbracht!

En deze overeenkomst: zevende der dagen, neemt de dichter dan als uitgangspunt voor den derden zang, om daar te komen langs de beschouwing, dat de oude Sabbath is verbroken tot de slotsonn:

Versmelt, o zevende der dagen! In d'Eersten dag van 't Nieuw Verbond.

Hoe duidelijk spiegelt zich in zulk een opzet de in Da Costa's eigen ziel voltrokken tegenstelling: Jood-Christen!

De vierde zang „De Opstanding", een lang gedicht van meer dan 20 strophen, heeft de dadelijk treffende eigenaardigheid, dat het laatste woord van elke strofe is: „opgestaan". De kern van alles, die als zoodanig onmiddellijk duidelijk wordt!

Na een melodieuze getoonzette inleiding, dat alle twijfel, bestrijding, donkerheid, „'t allerdonkerst uur des lijdens" in blijdschap zal overgaan: „want de Heer is opgestaan" . . . komt het middengedeelte, dat de opstandingsglorie beschrijft:

't Onvergankelijk Levenslicht rees met gansch ontlekten luister uit de smaadheid van 't gericht uit der graven somberen kluisier! 't Nachtuur is voorbijgegaan! 't Licht des Heils is opgestaan!

Hemelglans en gloed bestraalt 't graf, bezegeld door de Joden. De Engelen Gods zijn neêrgeedaald, de aardse wachtsters zijn gevloeden! Beving grijpt de wereld aan: onze Heer is opgestaan.

't Graf is ledig! nadert! ziet! o door trouw gedreven vrouwen! zoekt Hem bij de dooden niet, dien geen doodsgeweld kon houden! De Engelzelve kondt het aan: dien gij zoekt, is opgestaan!

Kloeko, teedre Magdaleen! gij, gij mocht Hem 't eerst aanbidden! Hoog bevoorrecht! spoedt heen! meldt het in der broedren midden! zegt vooral het Petrus aan, dat zijn Heer is opgestaan!

Deze man wordt gearresteerd en aan een psychiatrisch onderzoek onderworpen.

Nu blijkt, dat hij uit een zeer ongunstig milieu afkomstig is. Hij is een onecht kind, wiens moeder blind is, welke met bedelen heel wat geld verdient, zooveel zelfs, dat deze jongen op school al over vrij wat geld beschikte, snoepte en rookte, en door de andere kinderen als een bijzonderheid werd aangezien.

Moeder en kind waren beide zeer brutaal, de vrouw leefde met andere mannen, en is later met iemand gehuwd, die zich af en toe te buiten ging aan sterken drank.

De jongen was opvliegend en driftig. Tusschen hem en zijn stiefvader kwam het meermalen tot vechtpartijen, waarbij hij eenmaal door zijn vader met een mes gestoken is.

Het gezin leeft voornamelijk van de zeer ruime „verdiensten" van de moeder; de jongen leert er bijna geheel op en is te lui om te werken. Hij heeft enkele weken een betrekking gehad, waaruit hij weglep, omdat hij er geen zin in had, of omdat hij elders meer geld wilde verdienen; een tijdlang trachtte hij door een ongeregelde handel aan den kost te komen.

Ge merkt dus, dat we hier te doen hebben met iemand uit een zeer ongunstige omgeving, die bij uitstek een opvoeding kreeg in de verkeerde richting; als er iemand dus voorbeschikt zou zijn, om misdadiger te worden, moet deze man het wel zijn.

Behalve zijn psychische onevenwichtigheden, vertoonde hij ook enige lichamelijke degeneratie-trekken. Toch bleek bij verder onderzoek, dat hij wel degelijk het verschil tusschen goed en kwaad wist, dat hij inzag, dat hij verkeerd gedaan had. Maar hij wilde zijn misdrijf goed praten en verdedigen op grond van andere morele eigenschappen. Hij ging er prat op, nooit zijn kameraden te hebben bedrogen en zeide graag voor zijn moeder geld te willen verdienen en dat hij daarom telkens betere betrekkingen zocht. En zoo voerde hij het geldgebrek zijner moeder aan als een motief voor zijn poging tot diefstal.